

አብ ጉዳይ ምፅናት ዘርኢ (ጀኖሳይድ) - ንፁር መርገዚን ግብራዊነትን ይሃልወና

‘Let’s Have a Clear and Principled Stand on Genocide’

እዚ ብመንግስቲ ኢትዮጵያ፣ መንግስቲ ኤርትራን አምሓራ ክልልን ምስ ዓረብ ኤሚሬትን ሰማሊያን ኮይኖም ዝኸፈቱዎ ውግእ ቐንዲ ዕላምኡ ህዝቢ ትግራይ ኣፀኒትካ ኣብ ናይዚ ዘባ ቐርኒ ኣፍሪካ ትግራዊዎ ዝበሃል ህዝቢን ትግራይ ትበሃል ክልልን ካብ ፖለቲካዊ ካርታ ሓጺኸካ ንምጥፋእ ከምዝኸነ ኩሉ ትግራዊይ ይኣምን። መንግስቲ ትግራይ፣ ሓይልታት ምክልኻል ትግራይ (ሓ.ም.ት)፣ ኩሉን ተጋሩ ወድባት፣ ሲቪክ ማሕበራትን ተጋሩ ሊሂቃን እውን ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ጀኖሳይድ ከምተፈጸመ ዝጠራጠር ሰብ የለን። ከምኡ ብምኳኑ ድማ ኣብ ውሽጢ ዓዲ ዘሎ ህዝቢ ኩለንተንኡ ሂቡ ዓጢቑ ይቃለስ ፀኒሑ ኣሎን። ኣብ ስደት ዝነበር ህዝቢ እውን ኣጋጢሙ ዘሎ ውግእ ምፅናት ዘርኢ ዓለምለኸ ማሕበረሰብ ክፍለጦ ቀትሪን ለይቲን ተቐሊሱ። ፀሓይን ቁሪን፣ ዓብይን ቆልዓን፣ ሰበይቲ ሰብኣይ፣ ኣሰላማይ ከስታናይ ብዘይ ኣፈላላይ ብሰልፊ፣ ደብዳቤ ብምፅሓፍ፣ ብዝተፈላለዩ ሚዲያታት ጎስጓስ ብምግባር ህዝብና ብኹሉ ተዓፊኑ ብቐምብላ ፀላእቲ ከይበርስ ኣብ እዋኑ ዓለም ክፈልጦ ብምግባር ታሪኽ ዘይርስዎ ትርጉም ዘለዎ ስራሕ ሰራሕ እዩ።

“Stop Tigray Genocide” ዝብል ካልእን ጭርሖታትን ገደባትን ብምስማዕ ማሕበረሰብ ዓለም ትግራይ ኣበይ ከም ትርኩብ ንምፍላጥ ተኸኢሉ ኣሎ። ዓበይቲ መራኸብቲ ሓፋሽውን ትግራይ ቐንዲ መዛረቢቶም ኮይና ከሪማን ሓጺያን እዩ። ኣዘም ሚዲያታት ብዋናነት ከም መግለጺ ዝወሰዱዎ Ethnic Cleansing; Crime Against Humanity; War Crime; Genocide ኮይኑ ንዚኣም ዝድግፉ ጭቡጥ መሪዳኦታታትውን ብስፍሓት ምቕራብም ይፍለጥ። ብሓዲሩ ኣብ ወጃኢ ዝነበር ህዝቢ ትግራይን እቶም እስካብ ትግራይ ከይደም ዝጸብጸቡ ዓለምለኸ ሚዲያታትን ትካላትን ንቲ ኣብ ትግራይ ኣጋጢሙ ዘሎ ሓዲጋ ብተመሳሳሊ ቋንቋ ክገልጹዎ ፀኒሖም እዮም። ምፅናት ዘርኢ ወይ ድማ ጀኖሳይድ ተፈጻሚ ዝብል ይሰማምዑሉ። Genocide Watch ዝተብሃለ ትካል ገና ካብ ወርሒ ሕጻር ጀሚሩ ካብተን ጀኖሳይድ ንምፍጻም ዝተቐመጠ ዓሰርተ ቅድመ ኩነት ኢትዮጵያ ኣብ መበል ዓሽራይ ኣላ ክብል መጠንቀቕታ ምሃቡ ይፍለጥ።

እሞ መንግስቲ ትግራይ እውን ኣብዚ ጉዳይ ዘለዎ መርገዚ ነጹር ክኸውን ኣለዎ ጥራይ ዘይኮነስ ብጭቡጥውን ክሰርሖሉ ይግባእ። እዙይ ማለት ኢትዮጵያን ትግራይን ኣመልኪቱ ኩሉ ዝግበር ፖለቲካዊ ምንቅስቃስ፣ ድርድር፣ መግለጺ፣ ዝጸሓፉ ደብዳቤታትን ብጀኖሳይድ ዝተቐየሩ ክኸውን ይግባእ ማለት እዩ። ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ዝወረደ በደል ብድሉት፣ ብዕላማ፣ ብተግባር ኣንትርኢ ከም ህዝቢ ኮነ ኢልካ ንምፅናት ዝተፈጸመ እዩ። ዓለም ለኸ ማሕበረሰብ ምፅናት ዘርኢ ከምተፈጸመ ይኣመን እምበር ንዙይ ብትኸክለኛ ሽሙ ንምፅፀዕ ግን ከምተፀገመ ንኹሉ ግልጺ እዩ። ብምኳኑ ድማ እቲ ጨፍጫፍን ኣጥሚኻ ምፅናትን ጠጠው ንምባል ዝተገበረ ፃዕሪ ብዙሕ ዝነኣድ ኣይኮነን። ሓደ ካብቶም ዝወሃቡ ምክንያታት ማሕበረሰብ ዓለም ጀኖሳይድ ኢሉ እንተበይኑዎ/እንተፈሪጁዎ ጣልቃ ኣቲዩ ጠጠው ክብሎውን ሓላፍነት ኣለዎ ዝብል እዩ። ከምኡ ስለዝኸነ ድማ ካብ ሓላፍነት ንምህዳም ዝግበር ዘይሓላፍነታዊ ኣካይዳ ንርኢ ፀኒሕና ይቐፅልውን ኣሎ።

ንሱ ብዘዋጅሱ ግን እዚ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ዝተፈጸመ ጀኖሳይድ ምኃኑ ሓደን ክልተን ዮብሉን። ከምቲ ዝፍለጥ ዓለም ለኸ ማሕበረሰብ ንጀኖሳይድ ዝሃበ ሕጋዊ ትርጉም ከምቲ ዝስዕብ እዩ፡-

- ፩ - ሓደ ማሕበረሰብ ወይ ብሄር ብኸፋል ወይ ድማ ብምሉእ ኮነ ኢልካ ምፅናት
- ፪ - ሓደ ማሕበረሰብ ወይ ብሄር ኮነ ኢልካ ኣካሉ ወይውን ናይ ኣእምሮ ጉድኣት ክበፅሖም ምግባር
- ፫ - ሓደ ማሕበረሰብ ወይ ብሄር ብምሉእ ወይ ድማ ብኸፋል ኣካላዊ ስንክልና ክበፅሖ ዕላማ ገይርካ ምስራሕ
- ፬ - ኣባላት እቲ ማሕበረሰብ ከይወልዱ ዝገብር ስጉምቲ ኮነ ኢልካ ምውሳድ
- ፭ - ኣባላት እቲ ማሕበረሰብ ወይ ብሄር ዝኾኑ ህፃናት ኣገዲድካ ናብ ካልእ ማሕበረሰብ ምትሕልላፍ ዝብሉ እዮም።

እሞ እዚኣም ኩሎም ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ተፈጻሚ እዮም። ንቶም ብትካል Genocide Watch ዝተቐመጡ ዓሰርተ ቅድመ ኩነት እንተሓዱና ኳ ሕድሕድም ከምተፈጸሙ ዘረጋግፀ ኣዚዩ ብዙሕ ጭቡጥ መሪዳኦታታት ስለዘሎ ንዙይ ብስርዓት ሰኒድካን ሕጋውነት ኣልቢሰካን ጉዳይካ ናብ ዓለም ማሕበረሰብ ምቕራብ ናይ ህዝቢ ትግራይን ስራሕ እዩ። ህዝቢ ትግራይ ድማ ብኩሎም ፖለቲካዊ ውድባት፣ ሲቪክ ማሕበረሰብ፣ ሰብ ሙያ ውልቀሰባትን ዝተፈላለዩ ኣካላትን ወኪሎምም ብሓደ ድምዒ ናብ ዓለምለኸ ማሕበረሰብ ይቐረብ፣ ይጉስጎሱሉ፣ ክዝተየሉ ይገብር፣ ኣብ መወዳእትኡ ድማ እቲ ተግባር ብሽሙ ተፀዊዑ ፍትሒ ክወርድ ይግበር። ከም ህዝቢውን ንወስዶ ፖለቲካዊ ውሳኔታት ዓለም ለኸ ማሕበረሰብ ብዙይ ልክዕ ክርድኡ ግድን ይኸውን።

ይኹን እምበር እቲ ኣብ ልዕሊና ዝወረደ በደል ዓለምለኸ ማሕበረሰብ በሽሙ ክፅውዎ ንምግባር ኣዚዩ ጽዑቕን ቀፃልነት ዘለዎን ቃልሲ ከድሊዮና እዩ። ኣርመኒያውያን ብቱርኪ ዝወረደም ጨፍጫፍ ጀኖሳይድ ዝብል ኣፍልጦ ክወሃቦም ብኹሉ ዓይነት መገዲ ተቐሊሶም እዮም። እንተኾነ ግን ሃገራት ምስ ቱርኪ ዘለዎን ርክብን ብሄራዊ ረብሐኣንን ከይትንከፍ ክብላ ኣፍልጦ ከይሃባ ን100 ዓመት ፀኒሖን እዮን። ንኡብነት ኣሚሪካ ንቲ ብእቶማን ቱርኪ ዝተፈጸመ ናይ ኣርመኒያውያን ጀኖሳይድ ኣፍልጦ ከይሃበት ዝጸንሖትሉ ቐንዲ ምክንያት ተገይሩ ዝተቀሰ ምስ

ቱርክ ዘለዎ ናይ ነዊሕ ዘበን ምሕዝነት፣ ኣባል ኔቶ ምዃናን ምስ ሩሲያውን ነዊሕ ጉርብትና ስለ ዘለዎን ኮይኑ ኣብ ቀረባ እዋን እውን ኣንፃር እስላማዊ ኣይሲስ ብምስላፋ እዩ። መንግስቲ ቱርክ ንባዕሉውን ንዚ ኣብ ልዕሊ ኣርመኒያውያን ዝተፈጸመ ምፅናት ዘርኢ ኣፍልጦ ከይህብ ከም በዓል ኣሜሪካ ዝበላ መሓዙታ ተፈራርሐሉን ተውግዘሉን ኩነታት ነይሩ እዩ። ኣብ መወዳእታ ግና ኣብዚ ዓመት 33 ሃገራት ጥራይ ኣፍልጦ ሂቦን ኣለዎ። ሃገራት ንውልቃዊ ረብሐኣን ክብላ ኣፍልጦ ንምሃብ ተፀጊመን ብምፅንሕን መንግስቲ ቱርኪ ሓላፍነት ክስከም ይትረፍ ኣብዚ ቐረባ እዋን እውን ምስ ኣዘርባጃን ኮይኑ ተወሳኺ ቦይል ኣብ ልዕሊ ኣርመኒያ ፈጻሙ እዩ። ካብዚ ንመሃሮ እንተሊኡ ኣሸንኳይዶ ባዕልኻ ሰጋእ መጋእ እንዳበልካስ ልክዕ ከም ናይ ኣርመኒያውያን ብውዳብ፣ ብመረዳእታ፣ ብሰነዳት፣ ብቀፃልነት ዘለዎ ጎስጓስን ዲፕሎማሲን ዝተደገፈ ቃልሲ ገይርካ እውን ንቲ ፍፃሞ ብትኽክለኛ ሽሙ ክፅዋዕ ገይርካ ፍትሒ ንምርካብ ኣዚዩ ኣፀጋሚ እዩ። ዘይከኣል ግን ኣይኮነን።

እሞ ልዕል ኢሉ ከምዝተጠቐሰ ዓለም ለኽ ሚዲያታት፣ ትካላትን ገለ መንግስታትን ጀኖሳይድ ምፍፃሙ ዳርጋ ኣሚኖም ኢልካ ምውሳድ ይከኣል እዩ። ካብ ውሽጢ ትግራይ፣ ማለትውን ካብ መንግስቲን ሚዲያታቱን ንዙይ ዝድግፍ ስራሕ ዶ ይሰራሕ ኣሎ? ኣነ ዝፈልጦ ሓበሬታ የብለይን። እተን ምስ ሃገረይ ኣብ መራኽቢ ሓፋሽ ዝሪኤን ዘለኹ መንግስታዊ መግለፂ፣ ቃለ መሕትትን ናይ ሚዲያታት ፀብዓብን ግን ንቲ ንብሎ ዘለና ዘይምጥን እዩ። ብስሩውን ንቲ ዝወረደና ቦይል ከም ተራ ወንጀል እምበር ብዕላማን ብተግባርን ከም ምፅናት ዘርኢ ወይ ጀኖሳይድ ገይርካ ንምቅራብ (ፍሬም ንምግባር) ዝግበር ፃዕሪ ኣዚዩ ትሑት እዩ። ጭቡጥ መረዳእታት መሊኡ ተትረፍሪፍ እንዳሃለወ ንቲ ፍፃሞ ዓውዲን ትርጉም ጀኖሳይድን ንምትሓዝ ዝግበር ፃዕሪ ትሑት እዩ። ቐሊል ኣብነት ንምሃብ፣ ብኣሸሓት ዝኾኑ ሙርከኛ ኣቐሚጥካ ከም ኣውጫጫኝ ሓበሬታ ኣብ ኣደባባይ ክዛረቡ ምግባር ናይ ባዕሉ ጽቡቕ ነገር እኳ እንተሃለዎ ካብቲ ዝወፅእ ሓበሬታ ተበጊስካ ንቶም ኣብ ቅድሚ ሓፋሽ ዝተዛረቡ ሰባት ስሑብካ ዝግሞቐ መረዳእታ ንምእካብ ዝግበር ፃዕሪ እንተሃለዩ ህዚውን ኣይፈልጥን። ክንርድኡ ዘለና እዞም ሙሩኻት ብኣውጫጫኝ ኣብ ቅድሚ ሰብ ኩሉ ዝረኣዩዎ ክዛረቡ እዮም ኢልካ ኣይሕሰብን። ኣብ ማህበረሌጎ ዝተፈጸመ ጨፍጫፍ ባዕሉ ብካሜራ ቐረጸዮ ዝብል ሰብ ሙሩኽ ኮይኑ ናተዛረብ ኣብ ዓለም ሚዲያታት ከም ዓብይ ዜና ክወፅእ ክስርሐሉ ነይሩዎ። ነገር ግን ከም ቐሊል ጉዳይ ተራእዩ ተሓሊፉ ድዩስ ወይስ ካብታ ዝሃባ ምስክረነት ንላዕሊ ክንጥቀመሉ ከምዝግብእና ኣይተረደኣናን?

እምበኣርከስ ኣብ ትግራይ ጀኖሳይድ ሙሉእ ብሙሉእ ተፈጻሙ እዩ። ትግራይ ምስ ኢትዮጵያን ኤርትራን ትገብሮ ፖለቲካዊ ርክብ ጀኖሳይድ ከም እምኒ ኩርናዕ ዘቐመጠ ክኸውን ግድን እዩ። ከም ክልል ቀፀልና ሕዳሽ ሃገር መስረትና ብዘየገድስ እቲ ዝወረደና ጀኖሳይድ ከምዝኾነ ዓለም ብዝጀመረቶ ኣፋ ብሸሙ ክትፅውዖ ኣሓይልና ክንሰርሕ ይግባእ። ንቲ ኩነታት ብውግእ ስዒርና ብምውፃእ እውን እቲ ዝተሰከፉዎ ሓላፍነት ዘይምስካም ጉዳይ እንተ ኣቃሊልናሎም ፍርቂ መገዲ ክነቐርቦም ንኸእል ኢና። ብድሕሪኡ ዘሎ እውን ንስዑር መንግስቲ ጀኖሳይድ ፈጻምካ ክብሉዎ ዘስዕቦሎም ዝኾነ ዓይነት ዲፕሎማሲያዊ ኪሳራ ስለዘየለ ብዘይሰኸፍታ ናይቲ ሰዓራይ ሕቶ ተቐባልነት ክረክብ ባህሪያዊ እዩ። እሞ እዚ ጉዳይ ከም ተጋሩ፣ ዝተፈላለዩ ሲቪክ ማሕበራትን ከም መንግስቲን ኣሓይልና ክንሰርሐሉ ይግባእ። TGAG ናብ ICC ዝጀመሮ ምንቅስቓስውን ከም ኣብነት ተወሲዶ ዝበለጸ ክስርሐሉ ይግባእ ይብል።

ትግራይ ትስዕር!

ገብረ ሥላሴ ኣርኣዖ

ነሓስ 2013 ዓ.ም